

تماشاخانه

مترجم: حسین سیدی

واژه‌نامه

سرشار: پر، لبریز ≠ خالی، تهی	عالم: دنیا، جهان
شگفتی: چیزهای باورنکردنی و عجیب	سر به فلک کشیده: بسیار بلند
لطیف: نرم، ظریف و زیبا ≠ زبر و خشن	عمیق: دارای عمق، ژرف
عجیب: شگفت‌انگیز	خار: تیغ درخت و گل
درنگ کردن: صبر کردن	تأمل: فکر کردن و اندیشیدن
تماشاگه: محل تماشا و دیدن	گوارا: شیرین ≠ ناگوار، تلخ
صخره: سنگ بزرگ و سخت	نگاشتن: نقش و نگار کردن، نوشتن
روان: جاری ≠ راکد و بی‌حرکت	سنگلاخ: زمینی که در آن سنگ فراوان است.
بلندبالا: دارای قد بلند ≠ کوتاه	مخملی: پارچه‌ی لطیف ابریشمی با پرزهای نرم
تنومند: دارای هیكل بزرگ، تناور	تالاب: آبگیر، برکه، استخر
پهلوان: دلیر، شجاع ≠ ترسو	تنیدن: تار بافتن عنكبوت یا کرم ابریشم
عظیم: بزرگ ≠ کوچک	سرزده: ناگهانی
شکوه: عظمت، بزرگی ≠ کوچکی	شبم: قطره‌ای شبیه باران که روی برگ گل می‌نشیند.

پیام‌های اخلاقی

- جهانی که در آن زندگی می‌کنیم پر از شگفتی و عجایب است.
- هر کدام از آفریده‌های خداوند ایستگاهی برای اندیشیدن است.
- برای شناخت بهتر دنیا باید پدیده‌ها را خوب تماشا کنیم، در مورد آن‌ها فکر کنیم و آن‌ها را با هم مقایسه کنیم.
- یکی دیگر از راه‌های شناخت پدیده‌های جهان، پرسش درباره‌ی آن‌ها و یافتن پاسخ است؛ کاری که همه‌ی دانشمندان انجام می‌دهند.
- همه‌ی پدیده‌های این جهان نشانه‌هایی از آفرینش خدای مهربان هستند.
- به صدای آفریده‌های ساکت خداوند مثل صدای بال پروانه‌ها، حباب روی آب، صدای حشرات زیرزمینی، تکه ابر رونده‌ی آسمان و ... گوش دهیم تا آن‌ها را خوب بشناسیم.

واژه‌آموزی

«واژه‌های متضاد یا مخالف»: واژه‌هایی که نه فقط از نظر لفظ یکی نیستند، بلکه از لحاظ معنی و مفهوم نیز ضد و عکس یک‌دیگرند، مانند: شب و روز، خواب و بیدار، خوب و بد، زشت و زیبا، شادی و غم، علم و جهل.

بیشتر بدانیم

«واژه‌های مترادف یا هم‌معنی»: واژه‌هایی که از نظر لفظ متفاوت ولی از نظر معنی یکی هستند، مانند: تند و سریع، آرام و آهسته، قشنگ و زیبا، اول و آغاز، آخر و پایان، خرم و سرسبز، جهل و نادانی.

«واژه‌های متشابه یا هم‌آوا»: واژه‌هایی که از نظر لفظ یکی ولی از نظر معنی و مفهوم و املا متفاوت هستند. مانند:

حیات (زندگی) - حیاط (بخشی از خانه)

خوار (حقیر) - خار (تیغ گل)

خوان (سفره) - خان (رئیس)

اساس (پایه) - اثاث (وسایل خانه)

خویش (خود) - خویش (گاوآهن)

غالب (چیره) - قالب (ظرف)

بخوان و حفظ کن

نام شعر: رقص باد، خنده‌ی گل

نام شاعر: پروین دولت‌آبادی

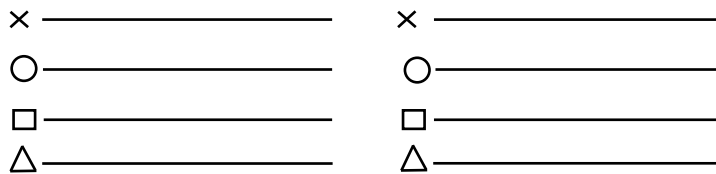
قالب شعر: مثنوی

بیشتر بدانیم

قالب مثنوی

در لغت به معنی دوتایی و در اصطلاح به شعری گفته می‌شود که هر بیت قافیه‌ی جداگانه‌ای داشته باشد. مثنوی مناسب‌ترین قالب برای بیان داستان‌های حماسی، عارفانه، عاشقانه و اخلاقی بلند است. تعداد ابیات مثنوی محدودیتی ندارد. کتاب‌های شاهنامه‌ی فردوسی، مثنوی مولوی، بوستان سعدی، لیلی و مجنون و خسرو و شیرین نظامی در قالب مثنوی سروده شده‌اند. اگر بخواهیم برای قالب مثنوی شکلی رسم کنیم، این گونه است:

۲
سبزه‌زاران، رفته رفته زرد گشت

۱
باد سرد آرام بر صحرا گذشت

صحرا: دشت

واژه } سبزه‌زاران: جایی که سبزه فراوان است.

معنی ← باد سرد آرام از دشت گذر کرد و سبزه‌زاران آرام آرام زرد شد.

تعداد جمله ← ۲ جمله، ۲ فعل: گذشت و گشت

۱ تک درخت نارون شد رنگ رنگ
واژه ← نارون: درختی بزرگ و پرشاخ و برگ و بدون میوه.
معنی ← تنها درخت بزرگ و پر برگ نارون رنگارنگ شد و چتر زیبا و شادابش به رنگ زرد درآمد.
تعداد جمله ← ۲ جمله، ۲ فعل: شد و شد

۱ برگ برگ گل به رقص باد ریخت
۲ رشته‌های بید بن از هم گسیخت
واژه ← بید: درختی بی‌میوه و سایه‌دار، دارای شاخه‌های مستقیم و بلند.
بُن: ریشه، بنیاد
معنی ← با وزش باد، گل‌برگ‌های گل به زمین ریخت و رشته‌های نازک درخت بید از هم جدا شد.
تعداد جمله ← ۲ جمله، ۲ فعل: ریخت و گسیخت

۱ چشمه کم کم خشک شد بی‌آب شد
۲ باغ و بوستان ناگهان در خواب شد
معنی ← آرام آرام چشمه بی‌آب و خشک شد و ناگهان باغ و بوستان به خواب رفتند.
تعداد جمله ← ۳ جمله، ۳ فعل: شد، شد و شد

۱ کرد دهقان دانه‌ها در زیر خاک
۲ کرد کوتاه شاخه‌ی پیچان تاک
واژه ← دهقان: کشاورز
پیچان: دارای پیچ و خم
تاک: درخت انگور
معنی ← کشاورز دانه‌ی گیاهان را در زیر خاک قرار داد و شاخه‌ی پر پیچ و خم درخت انگور را کوتاه کرد.
تعداد جمله ← ۲ جمله، ۲ فعل: کرد و کرد

۱ فصل پاییز و زمستان می‌رود
۲ بار دیگر چون بهاران می‌شود
واژه ← بهاران: فصل بهار
معنی ← فصل پاییز و زمستان تمام می‌شود و دوباره فصل بهار از راه می‌رسد.
تعداد جمله ← ۲ جمله، ۲ فعل: می‌رود و می‌شود

۱ از زمین خشک می‌روید گیاه
۲ چشمه جوشد آب می‌افتد به راه
معنی ← از زمین خشک گیاه رشد می‌کند، چشمه از زمین می‌جوشد و آب دوباره به راه می‌افتد.
تعداد جمله ← ۳ جمله، ۳ فعل: می‌روید، جوشد و می‌افتد

۱ برگ نو آرد درخت نارون
۲ سبز گردد شاخساران کهن
واژه ← شاخساران: انبوهی از درختان پر شاخه
معنی ← درخت پر شاخه‌ی نارون برگ نو درمی‌آورد و شاخه‌های قدیمی دوباره سبز می‌شوند.
تعداد جمله ← ۲ جمله، ۲ فعل: آرد و گردد

۱
گل بخندد بر سر گل بوته‌ها

۲
پر کند بوی خوش گل باغ را

معنی ← بر روی بوته‌ی گل‌ها، گل می‌خندد (شکفته می‌شود) و بوی خوش گل باغ را پر می‌کند.
تعداد جمله ← ۲ جمله، ۲ فعل: بخندد و پر کند

۱
باز می‌آید پرستو نغمه‌خوان

۲
باز می‌سازد در این جا آشیان

واژه ← نغمه: آواز، سرود
معنی ← دوباره پرستو با نغمه و آوازخوانی برمی‌گردد و دوباره در باغ لانه می‌سازد.
تعداد جمله ← ۲ جمله، ۲ فعل: می‌آید و می‌سازد

تاریخ ادبیات

پروین دولت آبادی

- شاعر معاصر و از بنیان‌گذاران شورای کتاب کودک بود.
- کتاب شعر گل بادام او جایزه‌ی شعر شورای کتاب کودک شد.
- وی تلاش کرد که برای کودکان اشعاری که جنبه‌ی سرگرمی و تفریح داشته باشد ارائه کند.
- بیش‌تر اشعار او در کتب درسی آمده است.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای

- ۱- در کدام گزینه کلمه‌های مترادف به کار رفته است؟
 (۱) به هزار نقش زیبا، گل و سبزه را کشیدی
 (۲) تو خدای بی‌شریکی، تو یگانه‌ای و دانا
 (۳) شب و روز و کوه و دریا، همه را تو آفریدی
 (۴) در بسته‌ی جهان را به جهانیان گشودی
- ۲- کدام بیت دارای ردیف است؟
 (۱) برگ نو آرد درخت نارون سبز گردد شاخساران کهن
 (۲) چشمه کم کم خشک شد، بی‌آب شد باغ و بستان ناگهان در خواب شد
 (۳) فصل پاییز و زمستان می‌رود بار دگر چون بهاران می‌شود
 (۴) برگ برگ گل به رقص باد ریخت رشته‌های بید بن از هم گسیخت
- ۳- در میان واژه‌های زیر، معنی چند واژه نادرست است؟
 «تأمل: اندیشیدن / لطیف: نرم / صخره: کوه / تنیدن: بافتن / خار: حقیر / تالاب: برکه / تنومند: شجاع / سرشار: پر»
 (۱) ۲ (۲) ۳ (۳) ۱ (۴) ۴
- ۴- رابطه‌ی واژه‌های کدام گزینه مانند رابطه‌ی واژه‌های «عظیم و حقیر» است؟
 (۱) روان و جاری (۲) گوارا و ناگوار (۳) سرشار و پر (۴) ژرف و عمیق
- ۵- جمع کدام واژه نادرست است؟
 (۱) عجیب: عجایب (۲) علم: علوم (۳) وضع: اوضاع (۴) لطف: لطیف
- ۶- در کدام گزینه واژه‌های متضاد به کار رفته است؟
 (۱) لحظه‌ها با شادی و غم می‌روند. (۲) زندگی ترکیب شادی با غم است.
 (۳) تا شب محنت تو گردد روز. (۴) گفتمش علم و معرفت آموز.
- ۷- کدام بیت در قالب مثنوی سروده نشده است؟
 (۱) توانا بود هر که دانا بود ز دانش دل پیر برنا بود
 (۲) تو خدای بی‌شریکی تو یگانه‌ای و دانا
 (۳) به من آهسته مادر گفت فرزند خدا را در دل خود جوی یک چند
 (۴) هر کسی زنده است روزی چند تا ابد زنده است دانشمند
- ۸- نوع کدام جمله از نظر مفهوم متفاوت است؟
 (۱) به هر طرف نگاه کن و گوش بده. (۲) عالم تماشاخانه‌ی شگفتی‌های آفرینش است.
 (۳) علف‌های نازک از میان سنگلاخ بیرون می‌آیند. (۴) جهان سرشار از شگفتی و عجایب است.
- ۹- واژه‌های به کار رفته در کدام جمع هستند؟
 (۱) درختان - گیاهان - بهاران (۲) نویسندگان - پیچان - مادران
 (۳) بوستان - آشیان - گنجشکان (۴) جانوران - در گذشتگان - دانشمندان
- ۱۰- معنی کدام واژه با توجه به املاي آن نادرست است؟
 (۱) ارض = زمین (۲) اساس = پایه (۳) خوار = تیغ (۴) حیات = زندگی
- ۱۱- رابطه‌ی واژه‌ها در کدام گزینه متفاوت است؟
 (۱) تقلا و کوشش (۲) حدس و باور (۳) رضایت و خشنودی (۴) ازدحام و شلوغی

۱۲- در کدام گزینه غلط املایی وجود ندارد؟

- ۱) در کوهستان از دل سخره‌ها و سنگ‌ها، چشمه‌ای روان است.
- ۲) باید کوه‌های سر به فلک کشیده را با درّه‌های عمیق و گل را با خوار مقایسه کنیم.
- ۳) علف‌های نازک و لطیف از میان سنگلاخ سر در می‌آورند.
- ۴) تعّمّل در مورد چیزهایی که می‌بینیم راهی برای شناخت آنهاست.

۱۳- تعداد جمله‌های کدام بیت نادرست است؟

- ۱) باز می‌آید پرستو نغمه‌خوان باز می‌سازد در این‌جا آشیان (۲)
- ۲) فصل پاییز و زمستان می‌رود بار دیگر چون بهاران می‌شود (۲)
- ۳) چشمه کم کم خشک شد بی‌آب شد باغ و بستان ناگهان در خواب شد (۲)
- ۴) تک درخت نارون شد رنگ رنگ زرد شد آن چتر شاداب و قشنگ (۲)

۱۴- موضوع قالب مثنوی و تعداد ابیات آن به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- ۱) اخلاقی، ۲-۱۴
- ۲) وصف طبیعت، ۱۵-۷۰
- ۳) داستان‌های طولانی، محدودیت ندارد.
- ۴) عاشقانه، ۵-۱۲

۱۵- گروه واژه‌های به‌کار رفته در کدام گزینه همگی مترادف هستند؟

- ۱) سرشار و خالی - لطف و لطیف - روان و جاری - تنومند و تناور
- ۲) تالاب و آبگیر - نو و جدید - جاهل و عالم - وسیع و عظیم
- ۳) شکوه و عظمت - شیرین و گوارا - عمیق و ژرف - پهلوان و دلیر
- ۴) عجیب و شگفت‌انگیز - خالق و مخلوق - نقش و نگار - تفکر و اندیشیدن

۱۶- شعر «رقص باران، خنده‌ی گل» سروده‌ی کدام شاعر و در چه قالبی است؟

- ۱) پروین دولت‌آبادی - قصیده
- ۲) پروین دولت‌آبادی - مثنوی
- ۳) قیصر امین‌پور - غزل
- ۴) قیصر امین‌پور - چهار پاره

۱۷- در عبارت زیر چند صفت به‌کار رفته است؟

- «علف‌های سبز در سرمای سخت یا گرمای زیاد پژمرده می‌شوند، ولی گاهی علف‌های نازک و لطیف، کف زمین سخت و محکم را می‌شکافند و بیرون می‌آیند.»
- ۱) ۵   ۲) ۶   ۳) ۴   ۴) ۷

۱۸- گروه واژه‌های کدام گزینه همگی متضاد نیستند؟

- ۱) نرم و زبر - روان و راکد - گوارا و ناگوار
- ۲) بزرگ و عظیم - نو و کهن - پر و خالی
- ۳) عالم و جاهل - کوتاه و بلند - تاریکی و روشنایی
- ۴) زشت و زیبا - خواب و بیدار - شب و روز

۱۹- معنی واژه‌های مشخص شده در بیت زیر به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- «کرد دهقان دانه‌ها در زیر خاک   کرد کوته شاخه‌ی پیچان تاک»
- ۱) کشاورز - درخت انگور
  - ۲) کشاورز - درخت نارون
  - ۳) رئیس ده - درخت بید
  - ۴) رئیس ده - درخت انگور

۲۰- گروه واژه‌های کدام گزینه مترادف نیستند؟

- ۱) پهلوان، دلیر، شجاع
- ۲) شکوه، عظمت، بزرگی
- ۳) لطیف، نرم، مهربان
- ۴) دنیا، جهان، عالم

پاسخ‌های تشریحی

- ۱- گزینه‌ی ۲ واژه‌های بی‌شریک و یگانه مترادف و هم‌معنی هستند به معنی کسی که همتایی ندارد.
- ۲- گزینه‌ی ۲ به واژه‌هایی که پس از قافیه در پایان مصراع‌ها می‌آیند و کاملاً شبیه هم هستند، ردیف می‌گویند. کلمه‌های شد، شد، ردیف و بی‌آب، خواب قافیه هستند.
- ۳- گزینه‌ی ۲ معنی ۳ کلمه نادرست است که عبارت‌اند از:
صخره: سنگ بزرگ و سخت
خار: تیغ درخت و گل
تنومند: دارای هیكل بزرگ
- ۴- گزینه‌ی ۲ واژه‌های عظیم و حقیر متضاد و مخالف هم هستند، مانند واژه‌های گوارا و ناگوار. واژه‌های دیگر مترادف هستند.
- ۵- گزینه‌ی ۴ جمع کلمه‌ی لطف، الطاف است.
- ۶- گزینه‌ی ۴ واژه‌های شادی و غم، شب و روز در گزینه‌های دیگر مخالف و متضادند.
- ۷- گزینه‌ی ۲ در قالب مثنوی، هر دو مصراع دارای قافیه‌ی مشترک‌اند. مانند:
بیت اول ← دانا - برنا
بیت سوم ← فرزند - چند
بیت چهارم ← چند - دانشمند
- ۸- گزینه‌ی ۱ جمله‌ی اول دستوری (امری) است، اما جمله‌های دیگر خبری هستند.
- ۹- گزینه‌ی ۴ در گزینه‌های دیگر واژه‌های بهاران (فصل بهار)، پیچان (در حال پیچش)، بوستان (جایی که عطر و بو فراوان است) و آشیان (لانه) مفرد هستند.
- ۱۰- گزینه‌ی ۳ واژه‌ی خوار به معنی حقیر و بی‌ارزش است و خار به معنی تیغ گل است.
- ۱۱- گزینه‌ی ۲ واژه‌های گزینه‌های دیگر هم‌معنی و مترادف هستند، اما حدس و باور متضاد و مخالف‌اند.
- ۱۲- گزینه‌ی ۳ واژه‌های صخره (صخره)، خوار (خار) و تعَمَل (تأمل) در گزینه‌های دیگر نادرست هستند.
- ۱۳- گزینه‌ی ۳ بیت دارای ۳ جمله و ۳ فعل است: شد - شد - شد
- ۱۴- گزینه‌ی ۳ قالب مثنوی برای سرودن داستان‌های طولانی به کار می‌رود، بنابراین در تعداد بیت محدودیتی ندارد و قافیه هم در هر بیت جداگانه است.
- ۱۵- گزینه‌ی ۳ در گزینه‌ی اول، واژه‌های لطف و لطیف هم‌خانواده‌اند و واژه‌های سرشار و خالی متضادند. در گزینه‌ی دوم واژه‌های جاهل و عالم مخالف‌اند و در گزینه‌ی چهارم نیز واژه‌های خالق و مخلوق متضادند.
- ۱۶- گزینه‌ی ۲ این شعر سروده‌ی خانم پروین دولت‌آبادی و در قالب مثنوی است.
- ۱۷- گزینه‌ی ۴ در عبارت، هفت صفت به کار رفته است که عبارت‌اند از: سبز، سخت، زیاد، نازک، لطف، سخت و محکم.
- ۱۸- گزینه‌ی ۲ واژه‌های عظیم و بزرگ مترادف و هم‌معنی هستند.
- ۱۹- گزینه‌ی ۱ واژه‌های دهقان به معنی کشاورز و تاک به معنی درخت انگور است.
- ۲۰- گزینه‌ی ۳ واژه‌ی مهربان با لطیف و نرم هم‌معنی نیست.